

УДК 1(091)125:171

doi.org/10.33989/2075-1443.2019.41.172905

orcid.org/0000-0003-1790-4770

Ганна Савонова

САВОНОВА Ганна Іванівна – кандидат філософських наук, старший викладач кафедри управління освітою Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (м. Северодонецьк, Україна). Сфера наукових інтересів – історія світової філософії, філософські проблеми етики.

МОРАЛЬНІ ОБРІЇ ЛЮДИНИ В ПОЗИТИВНІЙ ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНІЙ ФІЛОСОФІЇ Н. АББАНЬЯНО

У дослідженні розкривається особливість визначення обмежень екзистенції людини, що впливає на морально-етичні переконання та погляди. Зазначається, що позитивний екзистенціалізм Н.Аббаньяно направлений на зниження загостреного відчуття абсурдності абсолюту свободи, що мала місце в творах інших філософів-екзистенціалістів. Увага приділяється розумінню смерті та можливості у філософії Н.Аббаньяно, як базових доказів кінцевості людини. Розкриваються моральні обрії кінцевості людини.

***Ключові слова:** мораль, позитивний екзистенціалізм, смерть, свобода, можливість, випадок, коекзистенція.*

Постановка проблеми. Покоління, яким довелося існувати в ХХ столітті стали тими поколіннями людства, яким довелося стати свідками жахливих історичних подій. Проте їх життя проходило не відсторонено від світових воєн, революцій, перевірки ефективної атомної бомби, вони не були захищені рятівних телекомунікаційним каналом повідомлень, а безпосередньо брали участь в реаліях подій, зазнавали страждань, гинули, переоцінювали власне життя, загострено відчували екзистенцію. Ці події лунали в протилежних оптимістичних та песимістичних філософських коливаннях століття. Метафізичні проблеми власного життя виринули на поверхню філософії існування, і голо-

вними серед них було екзистенційне хвилювання людини в питаннях смерті, моралі, випадків, буття, конкретності зла, свободи. Проте й для людини ХХІ століття ці теми не перестали бути актуальними. Вибудовування власного життя в гармонії з соціумом – одне із головних питань сучасної педагогіки; переосмислення цінностей та вибудовування нової моралі – задача сучасної етики; розбудова державного правління на принципах свободи та демократії – стратегія реформ багатьох країн світу. Але дуже важливо, щоб у всіх цих процесах розбудови й реформування не втратилась безпосередня екзистенція особистості, щоб життя людини формувалася не з позиції утопічних рухів в ім'я майбутніх поколінь, а негаразди не сприймалися занадто депресивно.

Це усвідомлював й італійський філософ-екзистенціаліст Н. Аббаньяно. Він сприйняв усю глибинність філософії екзистенціалізму, зазначив його неповторний вплив на свідомість людей, уважав, що саме екзистенціальна філософія може стати не модним тимчасовим поривом, а основою для розбудови духовно-моральних парадигм співіснування (коекзистенція) майбутніх поколінь, але разом з тим, філософ помічав песимістичне забарвлення філософської думки Ж.-П. Сартра, М. Гайдеггера, К. Ясперса, і уважав, що цю тенденцію варто виправити та намітити позитивні тенденції (а це не синонім у його філософії оптимістичним тенденціям).

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що хоча філософія Н. Аббаньяно не отримала такої величезної популярності за межами його країни (як це відбулося з філософськими ідеями М. Гайдеггера, Ж.-П. Сартра, М. Бубера, А. Камю, М. Мерло-Понті), проте вона отримала відклик у справжніх поціновувачів ідей екзистенціалізму. Так, І. С. Яцик детально дослідила проблему «граничних ситуацій екзистенційного вчинку» та її трансгресію у філософів-екзистенціалістів; Н. Шатохіна розкрила сутність свободи та метафізичного бунту внутрішнього «Я» та її сублімації у творчості людини з точки зору філософів-екзистенціалістів; О. Л. Зорін визначив та проаналізував базові напрями позитивного екзистенціалізму Н. Аббаньяно; Г. В. Коротич дослідив праксеологію позитивного екзистенціалізму Н. Аббаньяно та встановив специфіку інтегрування понять «можливість», «вибір» в усвідомлення власної свободи людиною; компаративні аналізи філософії Н. Аббаньяно були проведені О. Чепурною, С. Л. Шевченко.

Одночасно можна прийти до висновку недостатнього аналізу теми смерті, як виміру людської екзистенції можливістю та випадковістю, апеляції людського розуму до моральних правил соціуму, співвіднесення свободи власної екзистенції з коекзистенцією відповідно до філософ-

ських роздумів філософа, а також визначення особливості позитивної екзистенції, як екзистенції між крайнощами песимізму та оптимізму.

Отже, відповідно до вище зазначеного, **мета статті** – визначити моральні можливості людини в ситуаціях вимірювання екзистенції у позитивній філософії Н. Аббаньяно.

Таким чином, задачами наукової статті будуть: 1) осмислення ролі екзистенціалізму як філософської течії ХХ століття; 2) визначення ролі смерті та свободи в екзистенції та коекзистенції людини відповідно поглядів Н. Аббаньяно; 3) виокремлення проблеми моральних можливостей людини в ситуаціях обмеженості.

Виклад основного матеріалу. Італійський філософ наполягав, що екзистенціалізм як сучасний напрям у філософії, є не просто тимчасовою модою, варіантом пафосної світоглядної позиції представників інтелігенції різних європейських країн, а відновленням первинної задачі філософії, яка під впливом духовно-релігійних, соціально-політичних, культурно-наукових викликів була втрачена, а сама філософія перетворювалася на об'єкт дослідження, як наука, а не як процес осмислення життя індивідууму. Свою думку, філософ підкреслює порівняльними дослідженнями екзистенціалізму та романтизму. Ключовими відмінностями екзистенціалізму від романтизму, а також від інших напрямів, що виникли у філософії, починаючи з часів Раннього модерну, Н. Аббаньяно визначає наступні: 1) екзистенціалізм – уважає, що людина кінцева реальність, яка обмежена смертю, і навіть не просто смертю, а випадковою смертю; 2) людина знаходиться у владі детермінізму, тому що ніколи не знає, коли її ініціативи можуть бути зруйновані; 3) свобода людини не є абсолютної, і також обмежена, та ще може постійно повертатися (проблему вічного повернення людини ще увів у філософію Фр. Ніцше); 4) екзистенціалізм ігнорує поняття прогресу, і, взагалі, досить ворожо ставиться до розвитку техніки, як до процесу технізації людини; 5) разом з тим, екзистенціалізм визнає важливість матеріального для людини, тобто безпосередньо існування в бутті; 6) екзистенціалізм не ізольований в сучасній культурі (Аббаньяно, 1998а, с. 58–59).

Проте деякі моменти екзистенціалізму Н. Аббаньяно не поділяв, оскільки песимістичні нотки філософів-екзистенціалістів, та осмислення буття людини, власне як театр абсурду (А. Камю) хоча й можуть привернути увагу молоді періоду статевого становлення та пошуку власного шляху самовизначення, навряд будуть сприяти визначенню екзистенціалізму як дійсно глибинного філософського смислу майбутнього людства, а більш сприйматиметься як стагнація моди молоді. Так, той же самий Ж.-П. Сартр, філософія якого приваблювала молодих радикально налаштованих французів, але не давала їм ґрунту для

осмислення власної екзистенції. «Справжній гуманістичний екзистенціалізм повинен перш за все визнати кінцевість людини та її світу, і зайнятися пошуком важкою міри, яка б дозволила, нехай навіть серед небезпек і перешкод, реалізувати дійсну свободу. Але Сартр був останнім великим романтиком нашого часу, і його долала спрага нескінченного. Він не знайшов опосередкування між Буттям і Ніщо, тому що його немає. Опосередкування існує лише між кінцевими реальностями, які стикаються і шукають гармонію та спокій. Світ, який не створений за міркою людини, якщо не зрівнює людину з Богом, то ув'язнює її в Ніщо» (Аббаньяно, 1998b, с. 159).

Той же К. Ясперс, який убачав у розвитку науки та техніки виключно загрози майбутньому людства, не надто переймався тим, що покоління XXI століття народяться в бутті техніки, й не будуть сприймати її агресивно, а в такому бутті вишукуватимуть нові цінності існування. Або М. Гайдеггер, який у пошуку буття відшукав тільки Ніщо, поставив безжалісний діагноз ХХ століттю, як періоду ганебного занепаду та повної самотності, не зміг донести позитивні моменти власної філософії, а його прогнози можливих позитивних змін у майбутньому на політичному рівні Німеччині були сприйняті як фактична вказівка до дій (Аббаньяно, 1998b, с. 95–102).

Тож Н. Аббаньяно вважав за потрібне внести деякі пояснення до екзистенціалізму. Проблеми якими займається філософія він визначав безпосередньо питання буття, але не просто буття в абстрактному його мисленні, а буття кожної конкретної людини, цілком логічно пояснюючи, що в реальній екзистенції людини з власними побутовими клопотами та думками щодо невизначеності життя шукає якусь особистісно орієнтовану підтримку. Тому філософія покликана призвати людину до моральної відповідальності за себе та власну місію, прийняття своєї свободи, визначення її рівня обмеженості моральними засадами життєвого середовища існування.

Реальна, а не мислима свобода не буде абсолютною, вона є відношенням людини до власне людської природи, прийняттям власної долі, тобто можливостей її моделювання та відповідальності за процес вибудовування самого себе. «Свобода – це вибір. Вона набуття ризику і володіння їм, а не усунення. Вона не точковий акт, а не переривчастість рішення, яке постійно оновлюється при сприятливому або несприятливому ході подій. Бути вільним означає залишатися вірним самому собі, не змінюючи своєму призначенню і рятуючи серйозність і міцність світу та між людське єднання» (Аббаньяно, 1998a, с. 202). Завдяки такому розумінню свободи вона не перетворюється, як у Ж.-П. Сартра в невідоме ніщо, на яке людина приречена, а набуває по-

зитивного забарвлення для особистості, готової будувати власне життя самостійно без обмежень і звинувачень стосовно дій інших. Тобто людина не просто підпадає під детермінізм через визначення обмеженості свободи іншими, вона власне сама обирає особисту свободу і її рівень обмеженості. Ця обмеженість не виникає через моральні регулятори суспільства поведінки особистості, а через прийняття моралі суспільства як власного розвитку на шляху до свободи коекзистенції. А тому мораль сприймається людиною, що прийняла свою свободу, як частина власної екзистенції, власного «Я», як безумовно корисний засіб саморегуляції, само направленості, засіб досягання власної мети існування.

Це особливо важливим стає завдяки визнанню власної кінцевості. Н. Аббаньяно вказує, що людина – кінцева, і це беззаперечний факт, тому що жодна людина (якщо не розглядати Ісуса як людину) ще не воскресала з померлих, але точно ще не було жодної людини на землі, яка б жила вічно. Кінцевість людини ще посилюється можливістю та випадковістю. Так, у романі М. Булгакова «Майстер та Маргарита» Воланд підкреслює, що людина не просто смертна, адже це тільки півбіди, що вона раптово смертна, і саме ця раптовість керує буттям людини, робить саму людину невизначеною (Булгаков, 2003, с. 13). Людині важко керувати власним життям, будувати плани, розробляти стратегії, коли ота сама випадковість може перекреслити всі зусилля. Звісно, що можна було би вчинити суїцид, навіть для того, щоб довести, що людина має повний контроль за власним існуванням, і принаймні сама визначає дату власної смерті. Але й тут може статися випадковість: пігулки виявляться простроченими, мотузка слабка, а інші люди небайдужими.

Отже, хоча смерть дійсно є серйозним обмеженням існування людини. «Смерть – єдина його власна можливість, тому що в ній ніхто не може замінити його» (Аббаньяно, 1998а, с. 188). Є і дещо інше – випадковість. Філософ чітко відмежовує поняття випадковості від поняття можливості, хоча поверхневий розгляд цих визначень їх об'єднує в майже синонімічні варіації одного й того ж явища. Так, смерть завжди тільки можливість, тому що людині не дана таємниця слідування смертю, кроками того, хто помирає, що завжди буде тільки власний самостійний шлях. Можливість смерті присутня в екзистенції людини, і коли, навіть людина забуває про смерть, то смерть не забуває про людину, вона не забуває навіть нагадати про себе, але завжди залишається таємницею. Таємниця смерті може розкритися тільки після екзистенції в бутті, хоча цей досвід перетворення можливого в неможливість після екзистенції не дає людині силу над смертю. В ек-

зистенції перед смертю людина має тільки досвід екзистенції, свідчення можливості смерті, коли маєш перед очима наслідки її діяльності. Саме цей досвід перетворюється людиною на моральні норми, закони та приписи, що, хоча й не зупиняє смерть, створює спокій безпечного середовища. Закон «Не вбий» є не скільки заборонаю вбивати, скільки нагадуванням про можливість того, що саме твої дії стосовно іншої людини можуть призвести до її смерті. Тобто ця можливість когось вбити завжди висить над тобою як дамоклів меч, тому з людиною необхідно поводитися обережно, ніжно, як з порцеляною лялькою, що можна розбити необережним рухом. Звісно, що життя людини забирає смерть, але причетність до можливого, робить твою приреченість до зла вічною. «Моральні або релігійні приписи, наприклад, заповіді Декалогу, вказують лише на можливість дії або поведінки, яке по праву вважається вищим у порівнянні з іншими. «Не убий», «не вкради» – це, безумовно, незаперечні приписи, але вони лише вказують на певні можливі дії (Аббаньяно, 1998а, с. 346).

О. Л. Зорін у філософії Н. Аббаньяно виокремлює три варіанти розвитку екзистенціалізму відповідно варіацій тлумачення можливого, як неможливості можливості, необхідності можливості та можливості можливого, а філософське вчення Н. Аббаньяно відносить до останнього варіанту (Зорин, 1998, с. 11). Можливість тільки можлива, коли вона неможлива, то й вона більш не можливість. Я маю можливість вбити людини, і це тільки можливість, яка в моїй екзистенції завжди присутня. Коли я вбив людину, то це вже факт. Я мав можливість, і скористався нею, причому скористався я нею не тільки, тоді коли щось вчинив, але й тоді коли не робив нічого, бо я мав можливість як вбити, так і не вбивати. Щоб обрати варіант я скористався свободою, а не можливістю. Моя свобода реальна, і як реальна, а не можлива, вона постійно обмежена можливістю та випадковістю. «І все ж ми вільні свободою *suī generis*, обмежені, обумовлені, стриножені. Якщо подумати, ніхто з нас не може бути повністю тим, ким хоче, наприклад, художником, філософом, святим або діловою людиною, байдуже, чи, мабуть, тим і іншим, всім разом» (Аббаньяно, 1998а, с. 341).

Я маю можливість піти спати, або писати твір, чи погуляти з собакою, але я маю також можливість не піти спати, не писати твір, не гуляти з собакою. Що я буду обирати, залежить від реальності моєї свободи та наявності можливостей, причому чим більш варіацій можливості підв'язане в один елемент екзистенції, тим важче здійснювати вибір.

Можливість має негативну сторону, тому людина перебуває в таборі двох можливостей одночасно. Переважна більшість людей хоче обирати позитивну сторону, яку іменує добром, і намагається відхилити-

тися від негативної, яку трактує, як зло. Проте свобода доступна коли у наявності обидві варіації, а наслідки рішення занадто непередбачені, щоб чітко відхилитися від зла, і брати курс тільки на добро, хіба, що людині вдається передбачити результат своєї свободи на багато кроків уперед, і не тільки для самої себе. Адже моє рішення. Це не тільки рішення для себе, це рішення для інших, яких варто враховувати у свободі обмеженості можливістю та випадковістю. Фактично сам собі я ніколи не належу. Наприклад, мені терміново потрібно отримати документ у нотаріуса для здійснення продажу дому, але я не можу бути захищений від випадку, коли нотаріус не буде на робочому місці у зв'язку з варіаціями можливостей ситуацій, навіть, попередив його про свій візит, я не впевнений на 100%, о щось не трапиться, я не можу прорахувати усі ситуації, що можуть статися, та, навіть, якщо і прорахую їх усі, не все залежить від засобів безпеки, які я розроблю, щоб унеможливити не отримання відповідного документу сьогодні.

Моя свобода обмежена не тільки власними можливостями, але й свободою можливостей іншої людини. Моє існування підв'язане під існування іншого. Екзистенції самі вступають в комунікацію коекзистенцій. «Екзистенція – це трансценденція індивіда до екзистенції; і ця трансценденція – коекзистенція. Отже, фундаментальна проблематичність екзистенції є основою її коекзистенційної природи» (Аббаньяно, 1998а, с. 170). Рух у напрямку власного буття відбуватиметься при врахуванні буття іншого, яке підсумовуючись на моє буття веде до належності до цього світу. Визнання свобод іншого є визнанням свобод моїх. Саме так діє золоте правило моралі. Долучившись до сумісної розбудови безпечного середовища здійснення свобод іншим, я отримую безпечне середовище для себе, принаймні в межах можливостей. Ці стосунки екзистенції існують від самого початку, а формування стосунків із самим собою, власним буттям та світом стає можливим через коекзистенцію. Тож будь яка реалізація для себе породжує реалізацію для іншого. Коекзистенція це вища гармонія стосунків, з точки зору Н. Аббаньяно.

Найбільш коекзистенція розкривається в ситуаціях, які жодна людина не оминає. «Н. Аббаньяно закликав до аналізу людських ситуацій, які розглядаються як фундаментальні, або сутнісні, або вирішальні, або прикордонні ситуації, тобто самих загальних і часто повторювальних людських ситуацій, які найменше піддаються тому, щоб їх уникали або забували; як ситуація, через яку людина мусить або боротися, або померти, або жити з іншими» (Яцик, 2011, с. 226–227). Самі по собі ситуації не є вибірковими, вони є трансцендентними, тому людська корегуляція в них залежатиме від власних переконань. Ситуація народження

та смерті є глибиною коекзистенції, неможливості можливості без коезисетнції. Можливість можлива тому що є коекзистенція. На думку Н. Аббаньяно, як людина народжується людиною, так і екзистенція народжується екзистенцією. Ситуація народження дає екзистенції екзистенцію, а ситуація смерті забирає, тому цілком зрозумілою є неприйняття смерті людиною в моральних принципах примусу до неї, як і заборона народжуватися (звідси витікає й проблема абортів, убивств, самогубств). «Людина є народження, оскільки вона смерть, і смерть, оскільки вона – народження. Ці два фундаментальних визначення рівним чином висловлюють сутнісну проблематичність екзистенції, проблематичність, в силу якої вона є відношенням з самою собою. усвідомивши, що її природа по суті народження, людина усвідомлює, що в основі його природи лежить акт фундаментальної проблематичності, акт, який включає її в коекзистенцію і пов'язує її з нею остаточно і безповоротно, що стосується самого його формування» (Аббаньяно, 1998а, с. 174). Кожен раз, коли людина входить в суспільство, вона створює акт власного народження, власної творчості, тому визнання акту власного народження в коекзистенції це створення уз пуповиною трансценденції до самого себе та світу. Без цього, на думку філософа, життя людини перетворюється на абстракцію без сенсу життя, власної місії. Але загроза руйнування коекзистенційних стосунків завжди в ситуації життя людини, обмеженості свободи можливостями неможливості. У такому випадку варто визнавати цю загрозу, щоб не бігти від неї, а зазірати їй у вічі. Моральні обрії коекзистенції обмежуються не тільки смертю, як розривом зв'язків екзистенції, порушень прив'язок, але й постійним існуванням добра і зла, як невіддільних частин буття.

Якщо розглядати моральні обрії екзистенції людини, то їх обмеженість також є частиною можливості можливого. Ці обрії емпіричні, тому що їх визначення досягається практикою творення. У визначенні моральної проблеми філософ вказував на чотири аспекти, в яких мораль реалізується: сенс мовного формування, логіка структури мовного формування моралі, групу моральних оцінок розуміння та реалізації зрозумілості, встановлення співвідношення між мораллю та іншими технічними засобами діяльності (Аббаньяно, 1998а, с. 496–497). Проблема моралі перебуває в зоні зіткнень можливостей, і реалізується людиною в ситуаціях обмеженості, де свобода коекзистенцій обмежена можливостями народження та смерті, а мораль – свободою коекзистенції.

Моральна проблема людини обмежена власне мораллю зіткнення можливостей, коли в ситуаціях вибору зближаються можливості добра і зла. Постійна можливість вибору нікуди не дівається, навіть після здійснення вибору, вона перетворюється в наслідки вибору, і процес

вибору знов постає перед людиною в нових можливостях його творення. Моральні обрії вибору «або-або» ще й зображаються в проблемах реалізації моралі в акті усвідомлення, мовного обмеження, зіткнення з іншими сферами діяльності. Проблема моральності – це споконвічний пошук буття, коли людина не може себе заспокоювати, що вона охопить буття та візьме над ним владу. Через творення моралі людина шукає буття, шукає той чарівливий стан правильності та істинності, знаходження якого повинно принести спокій визначеності в ситуаціях можливості. Але, цей пошук буття, на думку Н. Аббаньяно, як раз є доказом того, що людина кінцева, і сама буттям не є. вона шукає буття за межами себе, через трансценденцію з власної екзистенції. І визнання власної кінцевості є головним досягненням будь-якої моральної трансценденції.

Висновки. Отже, обмеженість людини можливістю можливого, власною кінцевістю є позитивністю людської екзистенції. Людина діє в часовому проміжку власної екзистенції, яка завжди буде прив'язана до коекзистенції шляхом відтворення, відновлення, творчості, моральної регуляції, інтеграції успіху. Вінцем людської діяльності є свобода, яку варто розуміти в обмеженості, а не абсолютності утопії, тому що саме через свободу, трансценденцію до буття людина чітко усвідомлює власну життєву місію, і тоді може сміливо йти до реалізації власної задачі та власної цінності в системі коекзистенції з іншими.

Список використаних джерел

- Аббаньяно Н. Введение в экзистенциализм. *Структура экзистенции. Введение в экзистенциализм. Позитивный экзистенциализм* / пер. с ит. А. Л. Зорина. Санкт-Петербург : Алетейя, 1998. С. 77–272.
- Аббаньяно Н. Мудрость философии и проблемы нашей жизни / пер. с ит. А. Л. Зорина. Санкт-Петербург : Алетейя, 1998. 301 с.
- Аббаньяно Н. О методе философии. *Структура экзистенции. Введение в экзистенциализм. Позитивный экзистенциализм* / пер. с ит. А. Л. Зорина. Санкт-Петербург : Алетейя, 1998. С. 471–497.
- Аббаньяно Н. Экзистенциализм в Италии *Структура экзистенции. Введение в экзистенциализм. Позитивный экзистенциализм* / пер. с ит. А. Л. Зорина. Санкт-Петербург : Алетейя, 1998. С. 56–76.
- Аббаньяно Н. Экзистенциализм как философия возможного *Структура экзистенции. Введение в экзистенциализм. Позитивный экзистенциализм* / пер. с ит. А. Л. Зорина. Санкт-Петербург : Алетейя, 1998. С. 336–361.
- Булгаков М. А. Мастер и Маргарита : роман. Москва : МОО «АСТ», 2003. 446 с.
- Зорин А. Л. Экзистенциализм и позитивный экзистенциализм Н. Аббаньяно. *Аббаньяно Н. Структура экзистенции. Введение в экзистенциализм.*

Позитивный экзистенциализм / пер. с ит. А. Л. Зорина. Санкт-Петербург : Алетейя, 1998. С. 5–18.

Яцик І. С. Філософсько-культурологічна трансформація категорії «ситуація» (Н. Аббаньяно, К. Ясперс). *Культурологічна думка*. 2011. № 4. С. 223–228.

References

- Abbaniano, N. (1998). Ekzistencijalizm kak filosofija vozmoznogo [Existentialism as philosophy of possible] In *Struktura ekzistencii. Vvedenie v ekzistencijalizm. Pozitivnyi ekzistencijalizm*. (pp. 336–361). Sankt-Peterburg: Aleteia [in Russian].
- Abbaniano, N. (1998). Ekzistencijalizm v Italii [Existentialism is in Italy] In *Struktura ekzistencii. Vvedenie v ekzistencijalizm. Pozitivnyi ekzistencijalizm* [Structure of ekzistencii. Introduction to existentialism. Positive existentialism]. (pp. 56–76). Sankt-Peterburg: Aleteia [in Russian].
- Abbaniano, N. (1998). *Mudrost filosofii i problemy nashei zhizni* [Wisdom of philosophy and problem of our life]. Sankt-Peterburg: Aleteia [in Russian].
- Abbaniano, N. (1998). O metode filosofii [About the method of philosophy] In *Struktura ekzistencii. Vvedenie v ekzistencijalizm. Pozitivnyi ekzistencijalizm* [Structure of ekzistencii. Introduction to existentialism. Positive existentialism]. (pp. 471–497). Sankt-Peterburg: Aleteia [in Russian].
- Abbaniano, N. (1998). Vvedenie v ekzistencijalizm. [Introduction to existentialism]. In *Struktura ekzistencii. Vvedenie v ekzistencijalizm. Pozitivnyi ekzistencijalizm* [Structure of ekzistencii. Introduction to existentialism. Positive existentialism]. (pp. 77–272). Sankt-Peterburg: Aleteia [in Russian].
- Bulgakov, M. A. (2003). *Master i Margarita* [Master and Margaret]. Moskva: MOO “AST” [in Russian].
- Yatsyk, I. S. (2011). Filozofsko-kulturolohichna transformatsiia katehorii “sytuatsiia” (N. Abbaniano, K. Yaspers) [Filozofsko-kul'turolohichna transformation of category “situation” (N. Abban'vano, K. Yaspers)]. *Kulturolohichna dumka* [Cultural thought], 4, 223–228 [in Ukrainian].
- Zorin, A. L. (1998). Ekzistencijalizm i pozitivnyi ekzistencijalizm N. Abbanno [Existentialism and positive existentialism of N. Abban'no] In Abbaniano, N. *Struktura ekzistencii. Vvedenie v ekzistencijalizm. Pozitivnyi ekzistencijalizm* [Structure of ekzistencii. Introduction to existentialism. Positive existentialism] (pp. 5–18). Sankt-Peterburg: Aleteia [in Russian].

Savonova G.I.

THE MORAL HORIZONS OF A PERSON IN A POSITIVE EXISTENTIAL PHILOSOPHY N. ABBAGNANO

The study reveals the feature of determining the limitations of human existence, which affects moral and ethical beliefs and views. It is noted that the philosopher N. Abbagnano saw the need to adjust the philosophy of existentialism, reducing pessimistic tones that could interfere with the development of existential thinking. The aim of the article was to determine the moral capabilities of man in the situations of measuring existence in the positive context of philosophy

N. Abbagnano. Accordingly, the study makes an understanding of the role of existentialism as a philosophical current of the twentieth century; the role of death and freedom in human existence is determined; the problem of moral capabilities of a person in situations of limitation is highlighted.

Attention is drawn to the key differences between the philosophy of existentialism and romanticism according to the views of the philosopher, from which follows the problem of the specificity of freedom and finiteness of man, as well as the importance of a sense of human life, taking into account his considerations about his finiteness. It is noted that the analysis of the views of existentialist philosophers prompted the philosopher to the idea of determining the positivity of human existence in situations of limitation. The moral responsibility of man is bound, according to N. Abbagnano, with the adoption of responsibility to themselves and society on its own mission, the definition of the limitation of freedom not only the moral principles of the environment, but also their own purpose of life.

A special emphasis in the problem of human limitation is given to the theme of death in the philosophy of N. Abbagnano. Death is defined not simply as the fact of a person's limb or death, but as the possibility of possibility. Death is a situation that no one can get around, and even predict. Therefore, death can interrupt the mission of human life at any time, and a person has no access to the secret of his own death, at least until its occurrence. It is the possibility of death that leads to the moral horizons of man and is prescribed in the moral and ethical environment of co-existence. It is indicated that the possibility has a similar nature to death, because its mystery is revealed when the possibility ceases to be only an opportunity, and therefore it is always beyond human understanding.

Nature has a possible total definition of good and evil, which in the philosophy of N. Abbagnano not separated and are not opposed. Freedom Kok rent on both options simultaneously, and multiplied under the influence of freedom in a situation koeksisters. Attention is drawn to the definition of permanent affiliation to cocsistent of existence that begins with birth and does not end until death. And it is through co-existence that the possibility is possible. The moral horizons of koekzistentsii are limited not only by death, as a break in the ties of existence, violations of bindings, but also by the constant existence of good and evil, as inseparable parts of life. Through the creation of morality, man seeks being, seeks that enchanting state of rightness and truth, the finding of which should bring peace of certainty in situations of possibility. The conclusion is made that the limitation of a person to the possibility of the possible, his own finiteness is the positivity of human existence.

Key words: *morality, positive existentialism, death, freedom, opportunity, case, co-existence*